

การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนากับสุนทรียศาสตร์ของเพลโต

AN ANALYTICAL STUDY OF AESTHETICS IN BUDDHISM WITH PLATO'S AESTHETICS

พระคมบาง สุนติกโร (สอนศรี)

สุนทร สุขทรัพย์ทวีผล

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

KAITAMA6655@GMAIL.COM

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาสุนทรียศาสตร์ของเพลโต และ 3) ศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนากับเพลโต การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก และเอกสารชั้นทุติยภูมิจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายงานการวิจัย และวิเคราะห์แนวคิดทั้งสองศาสตร์ให้เห็นถึงทัศนะ คือ แนวคิดสุนทรียศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาในพระพุทธศาสนาและสุนทรียศาสตร์ของเพลโตเพื่อเสนอความเหมือนและความต่างทางสุนทรียศาสตร์ผลการวิจัยพบว่า

1) สุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนา เน้นการศึกษาเรื่องความงามและความไม่งามในงานศิลปะและธรรมชาติ รวมถึงคุณค่าทางความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับอารมณ์ของมนุษย์ ส่วนมโนทัศน์มุ่งเน้นการศึกษาในเรื่องความงามใน 2 มิติ คือ ความงามในมิติทางธรรมและความงามมิติทางโลก ประเภทของสุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนา กล่าวถึงทัศนคติที่มีต่อความงามและความไม่งามในพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 2 ประการ คือ 1) สุนทรียศาสตร์เชิงวัตถุนิยม และ 2) สุนทรียศาสตร์เชิงจิตนิยม

2) สุนทรียศาสตร์ของเพลโตที่สำคัญ คือ “แบบ หรือมโนคติ” หมายถึง สภาวะที่มีอยู่จริงดำรงอยู่จริงได้ด้วยตัวเองเป็นศูนย์รวมของแบบทุกชนิด เช่น แบบของความงามแบบของความดี แบบของคนและสัตว์ เป็นต้น และข้อสำคัญแบบ เป็นแม่แบบ แม่พิมพ์ของสรรพสิ่ง สิ่งเฉพาะทั้งหลายที่

ปรากฏอยู่ในโลกแห่งประสบการณ์ที่เราพบเห็นกันอยู่ทุกวันนี้ ล้วนถ่ายแบบหรือถูกจำลองมาจากโลก
แห่งแบบซึ่งอยู่เบื้องหลังโลก

คำสำคัญ: สุนทรียศาสตร์; พระพุทธศาสนา; เฟลโต

Abstract

The objectives of this paper are 1) to study the aesthetics of Buddhism, 2) to study the aesthetics of Plato, and 3) to analyze the aesthetics of Buddhism and Plato. This research was a qualitative research. The tools used for data collection were primary data from the Tipitaka. and secondary documents from documents, textbooks, related research research report and analyzing the concepts of the two sciences to see the views, namely the aesthetics of Buddhism in Buddhism and the aesthetics of Plato, to propose similarities and differences in aesthetics The results showed that

1) Aesthetics in Buddhism Emphasis on the study of beauty and non-beauty in art and nature. Including the emotional values that arise with human emotions the concept focuses on the study of beauty in two dimensions, namely beauty in the moral dimension and the beauty of the world. Types of Aesthetics in Buddhism Discussing attitudes towards beauty and ugliness in Buddhism, divided into two aspects: 1) objective aesthetics and 2) subjective aesthetics.

2) The aesthetics of Plato that are important are “Form or Idea”. Self-existence is the embodiment of all kinds. Such as the kind of beauty, the kind of goodness the form of people and animals, etc., and the important thing is that the model is the template, the mold of all things. All the unique things that appear in the world of experiences that we see each other today are they all modeled or right? modeled after the model world behind the world.

Keywords: Aesthetics; Buddhism; Plato.

บทนำ

“สุนทรียศาสตร์” เพลโต กล่าวถึงความงาม ความสะเทือนใจ ซึ่งเป็นความรู้สึกทางการรับรู้ของมนุษย์ (ทวีเกียรติ ไชยงยศ, (2538), น. 1) ส่วนทัศนะในเรื่องความงาม ทางสุนทรียศาสตร์ พระพุทธศาสนา ได้กล่าวว่าความงามเป็นวัตถุวิสัย และความงามเป็นจิตวิสัย จึงกล่าวว่า “ความงามไม่ได้ขึ้นอยู่กับบุคคลเพียงอย่างเดียว และไม่ได้ขึ้นอยู่กับวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับทั้งสองสิ่งคือ จิต และวัตถุ” (บุญ นิลเกษ, (2523), น. 5)

พุทธสุนทรียศาสตร์เกิดจากการพยายามจัดระบบความคิดเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ที่มาจากพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่ได้ถูกรวบรวมบันทึกไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎก เกี่ยวกับความเป็นจริงของโลกธรรมชาตินี้ และชีวิต คือ ความเข้าใจเรื่องทุกข์ และการดับทุกข์ (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2548).) ปัญหาทางพระพุทธศาสนาปฏิเสธความงามหรือการสร้างสรรคความงาม อันเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนอย่างยิ่ง หลังจากที่ได้ทำความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดเรื่อง “ความงาม” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), (2548), น. 78) ความหมายในแง่ของความ “ดีงาม” “เหมาะสม” “น่าชม” “น่าเลื่อมใส รวมความหมายทั้ง ความงามภายนอก ในสัดส่วน รูปร่าง สี สันของ คน สัตว์ หรือสิ่งของ และความงามภายใน หรือ ความงามแห่งภาวะจิตใจด้วย

บทความวิจัยนี้นำเสนอ การศึกษาสุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนากับสุนทรียศาสตร์ของเพลโต เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงความเหมือนและความต่างในเรื่อง แนวคิด ความหมาย ประเภท และเกณฑ์การตัดสิน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตเพื่อการเข้าถึงความงามในชีวิตประจำวันของสังคมไทย ว่ามีแนวทางหลักการ วิธีการอย่างไรในการนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดความสุข สงบเย็น ทั้งด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิตใจ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาและการดูแลตนเองให้ถึงพร้อมในทุกด้าน จนเกิดการยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิต ให้ถึงความดับทุกข์ทางกายและทางจิตใจได้อย่างเหมาะสม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสุนทรียศาสตร์ของเพลโต

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนากับเพลโต

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และนำข้อมูลที่ได้มาประกอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์โดยมีขั้นตอนการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และระดับทุติยภูมิ คือ ศึกษาจากคัมภีร์อรรถกถา ฎีกาอนุฎีกา และเอกสารงานวิชาการ รวมไปถึงตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษารวบรวมข้อมูลหนังสือ เอกสาร วารสาร ในการศึกษาสุนทรียศาสตร์ของเพลโตกับพระพุทธศาสนา

3. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสารสิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ของเพลโตกับพระพุทธศาสนา เช่น หนังสือพิมพ์ วารสารวิชาการ บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. จัดลำดับข้อมูล และจัดหมวดหมู่ของข้อมูล

3. วิเคราะห์แนวคิดทั้งสองศาสตร์ให้เห็นถึงทัศนะ คือ แนวคิดสุนทรียศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาในพระพุทธศาสนาและสุนทรียศาสตร์ของเพลโตเพื่อเสนอความเหมือนและความต่างทางสุนทรียศาสตร์

4. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า พุทธสุนทรียศาสตร์ เกิดจากการจัดระบบความคิดเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ พระธรรมคำสอน ที่บันทึกไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎก มีความสำคัญเกี่ยวกับความเป็นจริงของโลกธรรมชาต คือ ความเข้าใจเรื่องทุกข์ และการดับทุกข์ พระพุทธองค์ทรงสอน

พุทธศาสนิกชนให้มุ่งปฏิบัติ หรือฝึกฝนตนเอง เพื่อการหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ สุนทรียศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญา ในเรื่องของคุณค่าของความงาม ทางความคิดในเชิงเหตุผล มุ่งเน้นการปฏิบัติและการฝึกฝนตนเองให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของศาสนา เนื่องจากคำสอนเกี่ยวกับความงามในลักษณะการบ่งบอกถึงการตรัสถึงความงามใน 2 ระดับคือ ในระดับสมมติสัจจะ (ความเป็นจริงโดยสมมติ) และ ปรมาตสัจจะ (ความเป็นจริงแท้อย่างสูงสุด) ในด้านความงามของธรรมชาติ มี 2 มิติ คือ ความงามในมิติทางโลก และความงามในมิติทางธรรม เป็นลักษณะสำคัญของธรรม คือ “ความงาม” ของธรรมนั้นไม่ใช่ลักษณะทางอารมณ์ หรือความรู้สึกเช่นสวย ไม่สวย แต่หมายถึงลักษณะทาง “คุณค่า” คืออนุเคราะห์ประโยชน์ เกื้อกูลสุข

ประเภทของพุทธสุนทรียศาสตร์ กล่าวถึงทัศนคติที่มีต่อความงาม และความไม่งามแบ่งเป็น 2 ประการ คือ 1) เชิงรูปธรรม คือ การรับรู้เกี่ยวกับวัตถุ ธาตุ มี 4 ประเภท คือ ในธรรมชาติ ในกายมนุษย์ ในวัฒนธรรม และในศิลปะ และ 2) เชิงนามธรรม คือ การรับรู้เกี่ยวกับ นามธรรม มี 6 ประเภท คือ ในรูปสัมผัส ในสัทสัมผัส ในคันธสัมผัส ในรสสัมผัส ในกายสัมผัส และในอารมณ์สัมผัส โดยมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดกระบวนการในสัมผัสที่มีความสัมพันธ์กัน

เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 3 ประการ คือ 1) เชิงสมภาวะ คือ สิ่งที่มีความงามเสมอกัน และ 2) เชิงเอกภาวะ คือ สิ่งที่มีความงามเป็นหนึ่งเดียวกัน และ 3) เชิงสัจภาวะ คือ สิ่งที่มีความงามจริงแท้ โดยมีลำดับความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดสุนทรียศาสตร์ของเพลโตเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ในแบบทวินิยม คือบูรณาการหรือเอกภาพของร่างกาย (สสาร) กับจิต (อัสสาร) ซึ่งเพลโตถือว่าเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ เป็นสากล สุนทรียศาสตร์เป็นเรื่องของความงาม ซึ่งมักจะหมายถึง ทัศนคติหรือความคิดบางประการของคนเราต่อชีวิต หรือความเชื่อ ความยึดมั่นในอุดมคติบางประการที่ใช้หลักในการดำเนินชีวิต และสร้างความสำนึกในสถานการณ์พื้นฐานชีวิต รวมทั้งความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มุ่งให้เกิดความเข้าใจกัน

ความหมายสุนทรียศาสตร์ของเพลโต คือ การศึกษาค้นคว้าถึงความงามของความพึงพอใจในความงามว่า เกิดจากวัตถุวิสัยหรือจิตวิสัย, ศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องสุนทรียภาพหรือสิ่งที่เรียกกันทั่วไปว่า “ความงาม” โดยเฉพาะที่เกิดขึ้นในงานศิลปะทุกสาขา, หลักแห่งรสนิยม และปรัชญาศิลปะ แนวคิดนี้เชื่อว่า รสนิยมของศิลปิน, ศาสตร์ที่ทำการสืบค้น สร้างกฎเกณฑ์เป็นหลักการหรือทฤษฎีสุนทรียภาพ,

ปรัชญาของสุนทรียภาพสูงสุด เพื่อค้นหาคุณค่าพื้นฐานของมนุษย์ในด้าน ความจริง ความดี และความงาม

ประเภทของสุนทรียศาสตร์ของเพลโต แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) เชิงรูปธรรม คือ การรับรู้ทางสุนทรียะที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ ธาตุ คือการเลียนแบบธรรมชาติ และ 2) เชิงนามธรรม คือ การรับรู้ทางสุนทรียะที่เกี่ยวข้องกับโลกแห่งแบบ และโลกแห่งผัสสะ เพลโต เชื่อว่ามีความงาม ความงามเป็นความคิดที่สมบูรณ์ ความงามเป็นเนื้อแท้แห่งวัตถุที่งามทั้งหมดที่เป็นนิรันดร์

เกณฑ์การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของเพลโต หมายถึง ผู้มีความยุติธรรมในสังคม เพลโตเห็นว่า ความยุติธรรม ก็คือ ความดี ไม่ใช่เป็นความดีเพื่อสังคมอย่างเดียวเท่านั้น จะต้องเป็นความดีสำหรับปัจเจกชนที่นำมาปฏิบัติตามหลักของจริยศาสตร์ เกณฑ์ตัดสินคุณค่าที่เกี่ยวข้อง คือ 1) ผู้รู้ คือ จิตของผู้แสพศิลปะที่เป็นผู้รับรู้และตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะ 2) สิ่งที่ถูกรู้ คือ ศิลปะที่ถูกตัดสินว่า มีคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพุทธสุนทรียศาสตร์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในเชิงปรัชญา ส่วนเพลโตถือว่า ศิลปะเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ที่สุดทางด้านศิลปะธรรมและปรัชญา ในขณะเดียวกันพุทธสุนทรียศาสตร์มองว่า เป็นโลกที่ไม่เที่ยง เพราะคงอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามวันเวลา และโลกที่ไม่เที่ยงเป็นโลกที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ไม่ได้ถูกสร้างจากสิ่งใด โลกที่ไม่เที่ยงนี้เป็นโลกภายในตัวมนุษย์ เกิดจากการรับรู้และปรุงแต่งของบุคคล เพลโตมีมโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องโลก โดยยืนยันว่ามีโลกอยู่ลักษณะหนึ่ง ซึ่งสามารถดำรงอยู่อย่างถาวร ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และเพลโตถือว่าโลกที่ไม่เที่ยงนี้เกิดมาจากโลกแห่งแบบ โลกแห่งผัสสะไม่เที่ยง เพราะถูกจำลองมาจากโลกแห่งแบบ

พุทธสุนทรียศาสตร์เน้นโลกแห่งผัสสะจะเป็นฐานสำคัญเป็นจุดเริ่มต้นในขั้นแรกเพื่อนำมนุษย์สู่ความเข้าใจเรื่องโลกและชีวิตในขั้นที่สูงขึ้น เน้นให้มนุษย์รู้จักโลกซึ่งเห็น เข้าใจได้ง่ายก่อน เรียนรู้เพื่อเข้าใจและก้าวขึ้นสู่ระดับสูง ไม่ใช่การเรียนรู้แบบก้าวกระโดด การที่จะพัฒนาไปสู่ความเข้าใจเรื่องโลกและความจริงของชีวิตในระดับที่สูงขึ้นจึงไม่ใช่เรื่องที่ยากเกินจะศึกษาให้เข้าใจได้ ส่วนเพลโตไม่ให้ความสำคัญกับโลกแห่งผัสสะ ก็จะส่งผลให้มนุษย์ขาดความเชื่อมโยงในการศึกษาเพื่อให้เข้าใจโลกในระดับที่สูงขึ้น เพลโตเน้นหนักคือให้ค่าความสำคัญกับโลกแห่งแบบ โดยถือว่าโลกแห่งแบบคือความเป็นจริงที่สูงสุด เป็นความจริงที่พ้นไปจากความเป็นจริงระดับวัตถุวิสัย

องค์ประกอบของชีวิตมนุษย์นั้นแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนเหมือนกัน คือ ส่วนที่เป็นรูปหรือสสาร และส่วนที่เป็นนามหรืออสสาร แต่ชื่อเรียกต่างกัน คือ พุทธสุนทรียศาสตร์ เรียกส่วนที่เป็นนามว่า จิต มีแนวคิด มีลักษณะเป็นระบบบูรณาการที่ทำให้มนุษย์ดำเนินชีวิตสอดคล้องกับสิ่งรอบตัว คือ มนุษย์ ธรรมชาติและสังคมที่จะต้องอยู่อย่างพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน โดยพิจารณาธรรมชาติเป็นแกนของความคิด แล้วนำมาประยุกต์วิเคราะห์กับแนวคิดสังคมนิยมตะวันตก ส่วนเพลโตเรียกส่วนที่เป็นนามว่า วิญญาณ มีแนวคิด ธรรมชาติของมนุษย์ประกอบไปด้วยร่างกายและจิตใจ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในลักษณะการแยกแล้วโยงเข้าหากัน เป็นการทำงาน (function) แบบบูรณาการหรือดุลยภาพ จากการเรียนรู้ระดับประสาทสัมผัส ถือว่าการเริ่มต้นในการเตรียมความพร้อมทางร่างกาย เพื่อเป็นพื้นฐานรองรับการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น คือ ระดับของเหตุผลหรือทางจิตวิญญาณ

ในพุทธสุนทรียศาสตร์ จิตของมนุษย์เป็นตัวควบคุมให้เกิดการกระทำ ได้ 3 ทาง คือ ทางกาย วาจา และใจ ไม่ว่าจะเลือกทำดีหรือชั่วย่อมส่งผลต่อตนและสังคม มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต้องควบคุมให้การแสดงออกทางกาย วาจา ใจทั้งสามอยู่ในความถูกต้อง การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไว้ 2 แบบ คือ มนุษย์ต้องการมีชีวิตอย่างผู้คนทั่วไป อยู่ในสังคมโดยคนทุกคนขึ้นต้องมีศีล และ ถ้าไม่ต้องการมีชีวิตแบบผู้ครองเรือน มีชีวิตพ้นไปจากการใช้ชีวิตในระดับของคนธรรมดา จำต้องออกจากสังคมระดับโลกียวิสัย ไปสู่สังคมแห่งการครองเพศบรรพชิต ส่วนเพลโตมิได้ชี้แจงว่ามนุษย์สามารถแสดงออกเป็นการกระทำได้ทางใดบ้าง เพียงแต่กล่าวว่าวิญญาณมีอิทธิพลต่อการเลือกหรือตัดสินใจแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ออกมา มีจุดเน้นที่สังคมมนุษย์โดยระดับทั่วไป ไม่ได้มีการกล่าวถึงความสำคัญของการที่ต้องมีสังคมของมนุษย์ที่ต้องการปลีกตัวเพื่อเป็นผู้ถือศีล ที่มุ่งแสวงหาทางพ้นทุกข์ให้กับตัวเอง

พุทธสุนทรียศาสตร์ในเชิงรูปธรรม มีการรับรู้เกี่ยวกับวัตถุ ธาตุ คือ ในธรรมชาติ กายมนุษย์ วัฒนธรรม และศิลปะ เชิงนามธรรม คือ ในรูปสัมผัส สัทสัมผัส คันธสัมผัส รสสัมผัส กายสัมผัส และ อารมณ์สัมผัส ส่วนเชิงรูปธรรม เพลโตเชื่อว่าโลกของแบบ คือ การเลียนแบบธรรมชาติ รูปทรง การแสดงออกทางอารมณ์ การแสดงออกทางจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เชิงนามธรรม คือ ประสบการณ์การรับรู้เกี่ยวกับ โลกแห่งแบบ และโลกแห่งผัสสะ

พุทธสุนทรียศาสตร์ใช้ปัญญาเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน แต่เป็นปัญญาที่รู้เท่าทันสรรพสิ่งตามความเป็นจริง ใช้เหตุผล ปัญญาหรือพุทธิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความดีสูงสุด และเป็นสัจธรรม

สูงสุด คนดีจะต้องประพฤติตามจริยธรรม 3 ระดับ คือระดับศีล 5 ระดับกุศลกรรมบถ 10 และมรรคมีองค์ 8 ปัญญาต้องเป็นปัญญาที่เข้าใจรากเหง้าของกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง การกำจัดกิเลสเหล่านี้แล้วชีวิตจะพบกับความสุขที่แท้จริง คือ นิพพาน (ความดีสูงสุด) นิพพานเป็นเกณฑ์ตัดสินความดีสูงสุด ส่วนคนดีในทัศนะของเพลโตประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประเภท คือ ปัญญา ความกล้าหาญ ความรู้จักประมาณ และความยุติธรรม ปัญญาจะต้องเป็นปัญญาที่เข้าใจโลกของแบบหรือมโนคติ หมายถึง ความดีสูงสุด และเป็นสัจธรรมสูงสุด การเข้าถึงแบบทำให้พบกับความสุขที่แท้จริง โลกแห่งแบบหรือมโนคติเป็นสัจธรรมคือเกณฑ์ตัดสินความดีสูงสุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สุนทรียศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา มีความสำคัญเกี่ยวกับความเป็นจริงของโลกธรรมชาติดี คือ ความเข้าใจเรื่องทุกข์ และการดับทุกข์ มุ่งให้ปฏิบัติ หรือฝึกฝนตนเอง เพื่อการหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ ให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของศาสนา เป็นคำสอนเกี่ยวกับความงามใน 2 ระดับคือ ในระดับสมมติสัจจะ (ความเป็นจริงโดยสมมุติ) และ ปรมัตถสัจจะ (ความเป็นจริงแท้อย่างสูงสุด) ในด้านความงามของธรรมชาติดี มี 2 มิติ คือ ความงามในมิติทางโลกและความงามในมิติทางธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความงามเชิงรูปธรรม คือ การรับรู้เกี่ยวกับวัตถุ ธาตุ ในธรรมชาติ ในกายมนุษย์ ในวัฒนธรรม และในศิลปะ และ ความงามนามธรรม คือ การรับรู้เกี่ยวกับนามธรรม ในรูปสัมผัส ในสัทสัมผัส ในคันธสัมผัส ในรสสัมผัส ในกายสัมผัส และในอารมณ์สัมผัส

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สุนทรียศาสตร์ของเพลโตเกี่ยวกับธรรมชาติดี ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ เป็นสากล สุนทรียศาสตร์เป็นเรื่องของความงาม ซึ่งมักจะหมายถึง ทัศนคติหรือความคิดบางประการของคนเราต่อชีวิต หรือความเชื่อ ความยึดมั่นในอุดมคติบางประการที่ใช้หลักในการดำเนินชีวิต และสร้างความสำนึกในสถานการณ์พื้นฐานชีวิต รวมทั้งความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มุ่งให้เกิดความเข้าใจกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การศึกษาค้นคว้าถึงความงามของความพึงพอใจในความงามว่า เกิดจากวัตถุวิสัยหรือจิตวิสัยที่เรียกกันทั่วไปว่า “ความงาม” เป็นคุณค่าพื้นฐานของมนุษย์ในด้าน ความจริง ความดี และความงาม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า พุทธสุนทรียศาสตร์ใช้ปัญญาเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน แต่เป็นปัญญาที่รู้เท่าทันสรรพสิ่งตามความเป็นจริง ใช้เหตุผล ปัญญาหรือพุทธิปัญญา หมายถึง ความรู้

ความดีสูงสุด และเป็นสัจธรรมสูงสุด คนดีจะต้องประพฤติตามจริยธรรม 3 ระดับ คือระดับศีล 5 ระดับกุศลกรรมบถ 10 และมรรคมงคล 8 ปัญญาต้องเป็นปัญญาที่เข้าใจรากเหง้าของกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง การกำจัดกิเลสเหล่านี้แล้วชีวิตจะพบกับความสุขที่แท้จริง คือ นิพพาน (ความดีสูงสุด) นิพพานเป็นเกณฑ์ตัดสินความดีสูงสุด ส่วนคนดีในทัศนะของเพลโตประกอบด้วย คุณธรรม 4 ประเภท คือ ปัญญา ความกล้าหาญความรู้จักประมาณ และความยุติธรรม ปัญญาจะต้องเป็นปัญญาที่เข้าใจโลกของแบบหรือมโนคติ หมายถึง ความดีสูงสุด และเป็นสัจธรรมสูงสุด การเข้าถึงแบบทำให้พบกับความสุขที่แท้จริง โลกแห่งแบบหรือมโนคติเป็นสัจธรรมคือเกณฑ์ตัดสินความดีสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ พระพุทธศาสนายึดมั่นตามหลักธรรมคำสอนเพื่อให้เกิดปัญญา ส่วนเพลโตเป็นโลกของเหตุการณ์ปัจจุบันจึงถือสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เพื่อความอยู่รอด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ระบอบองค์ความรู้เป็นผลมาจากการวิจัย พุทธสุนทรียศาสตร์และสุนทรียศาสตร์ของเพลโตเป็นแนวทางหนึ่งที่จะมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ให้ผู้คนในสังคมเกิดความรู้รัก สามัคคี อนุรักษ และพัฒนาวัฒนธรรมและประเพณีของตนเอง ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ ทั้งสอดคล้องกับสภาพการณ์ของโลก ด้วยความงามของศิลปะและธรรมชาติเป็นฐานสำคัญเป็นจุดเริ่มต้นในขั้นแรกเพื่อนำมนุษย์สู่ความเข้าใจเรื่องโลกและชีวิตในขั้นที่สูงขึ้น

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ สรุปแนวทางผลการวิจัยและได้เสนอในเชิงนโยบาย จากการศึกษาสุนทรียศาสตร์ การชื่นชมในความงามของศิลปกรรมนั้น จะช่วยส่งเสริมความเจริญและความเจริญทางปัญญา เป็นการพัฒนา ความรู้ในการหยั่งเห็นสัจธรรมและคุณค่าของความงาม รวมทั้งช่วยส่งเสริม การพัฒนาทางอารมณ์และจิตใจอันเป็นเส้นทางไปสู่สุนทรียภาพในการดำเนินชีวิตตลอดจนรังสรรค์สังคมให้เป็น “สังคมที่ดีงาม”

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนากับสุนทรียศาสตร์ของเพลโต ผู้วิจัยเห็นว่า สุนทรียศาสตร์เป็นเกณฑ์ตัดสินความดีของมนุษย์ พิจารณาจากพื้นฐานของธรรมชาติมนุษย์ มนุษย์มีความรู้สึก ความต้องการ ธรรมชาติของมนุษย์เกลียดความทุกข์ ชอบความสุข นอกจากนี้ มนุษย์ยังเป็นสัตว์ที่มีเหตุผล มีระบบความคิด (ปัญญา) และมีความแตกต่างกันตามขั้น ตามภูมิ เช่น ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม การปกครอง ดังจะเห็นได้ชัดจากแนวความคิด ความเชื่อเรื่องกรรม กล่าวคือ การกระทำของผู้กระทำความผิด ที่เรียกว่า กรรมดีและกรรมชั่ว หรือการกระทำด้วยเจตนาดีเจตนาชั่ว พระพุทธศาสนาถือว่ามนุษย์มีองค์ประกอบสองอย่าง คือ กายกับจิต (รูปกับนาม) โดยมีจิตเป็นตัวเจตนา แต่จิตของแต่ละคนแตกต่างกันอันเป็นเรื่อนานากรรมที่มาจากเจตนา เกณฑ์ตัดสินความดีว่าอะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศลมีหลัก 2 ประการได้แก่

1. ความดี คือ ประชาชนส่วนใหญ่เห็นชอบ และเกิดความสุขแก่สังคมด้วยความดี มีความสงบร่มเย็น มีกฎระเบียบ ดังนั้นคนส่วนใหญ่ในสังคมคิดอะไรตรงกันถือว่า เป็นเรื่องของธรรมชาติ

2. ความดี คือ ความถูกต้อง เป็นอิสระ ไม่เกี่ยวกับเสียงส่วนใหญ่ของสังคม แต่เกี่ยวกับเจตนา การกระทำของปัจเจกบุคคล และพัฒนาขยายวงไปเป็นกลุ่มชนและสังคม แต่ประเด็นหลักอยู่ที่ความถูกต้อง

ดังนั้น เกณฑ์ตัดสินความดีที่ประกอบด้วยเจตนา ในการตัดสินการทำความดีหรือความชั่ว โดยการพิจารณาจากเจตนาที่เป็นกุศลและอกุศล ที่ยอมรับของสังคมในการตัดสินทางคุณธรรมจริยธรรมว่า อะไรผิด อะไรถูก อะไรควร อะไรไม่ควร ในการพิจารณาการตัดสิน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมปัจจุบันได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนากับสุนทรียศาสตร์ของเพลโต” นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษานำมาวิจัยเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. แนวคิดระหว่างชนชั้นในสังคมยุคปัจจุบันของเพลโตกับพระพุทธศาสนา

2. การศึกษาวิเคราะห์ความดีในพระพุทธศาสนากับศาสนาคริสต์ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์
3. แนวคิดการเกณฑ์ตัดสินความยุติธรรมในสังคมของเพลโตกับพระพุทธศาสนา

References

- ทวีเกียรติ ไชยงยศ. (2538). *สุนทรียะทางทัศนศิลป์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำรา คณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- บุญย์ นิลเกษ. (2523). *สุนทรียศาสตร์เบื้องต้น*. โครงการตำรา ฉบับที่ 8. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2548). *สุนทรียภาพในพระพุทธศาสนา*. *วารสารธรรมจักษุ*. ฉบับที่ 4 ปีที่ 8, (9 มกราคม).
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). *ธรรมานุญชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 36. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด.